

Počeci sporta u Podravini do prvog svjetskog rata

Život u mjestima na desnoj obali rijeke Drave nizvodno od Koprivnice, pa do Virovitice i Suhopolja, odvijao se i razvijao tokom prošlog i početkom ovog stoljeća pod posebnim uvjetima. Najprije Vojna krajina do njenog ukinuća 1881. godine, a zatim vladavina zloglasnog hrvatskog bana grofa Dragutina Khuen-Hedervarya od 1883—1903. godine, nametnule su poseban režim u cjelokupnom javnom životu, a naročito u inicijativama za osnivanje, postojanje i rad društvenih organizacija. Za vrijeme Vojne krajine, o svim zbivanjima i aktivnostima odlučivali su krajiški oficiri, dok je ban Khuen-Hedervary svojim aparatom, držeći čvrsto u rukama politički i javni život u Hrvatskoj, vješto provodio mađarizaciju i politiku razjedinjavanja stanovništva, grubo koristeći njegovu vjersku podijeljenost.

Bezobzirno ugnjetavanje, omalovažavanje i zapostavljanje domaćeg stanovništva od strane tadašnjih vlastodržaca, rodilo je kao posljedicu otpor mladih intelektualaca — rodoljuba, koji u to vrijeme u Hrvatskoj počinju organizirano raditi na podizanju nacionalne svijesti. Uz poznate aktivnosti na području prosvještivanja i podizanja općenarodne kulture, jedan novi fenomen — sport, postaje izvanredno prikladan prostor za političko djelovanje. Naime, rijetke sportske organizacije u područjima koja su pripadala Vojnoj krajini, osnivali su tada uglavnom oficiri, u želji da pronađu mjesto za svoje okupljanje, rekreaciju i zabavu. U takvim, uglavnom streljačkim, mačevalačkim i eventualno biciklističkim organizacijama, službeni jezik bio je njemački, a članovima su mogli postati samo oficiri ili po njima predloženi rijetki pojedinci. Mlada hrvatska buržoazija, pod utjecajem tadašnjeg češkog nacionalnog pokreta, želi promijeniti takvo stanje, pa mladi već 1902. godine traže u Hrvatskoj ujedinjavanje svih nacionalnih stranaka i nov put jedinstva domaćeg stanovništva, bez obzira na vjeru i narodnost. Na području prosvjetnog — kulturnog i sportskog djelovanja postižu se relativno dobri rezultati, naročito nakon odlaska s vlasti bana Khuen-Hedervarya. U nacionalno obilježenim političkim prilikama tog vremena, na cijelom području bivše Vojne krajine, dolazi do osnivanja većeg broja društava »Hrvatski sokol«, koja su u većini mjesta uz Dravu — i ne samo tu — uopće prve sportske organizacije, čijim osnivanjem počinje organizirani sportski rad, koji svoj puni procvat doživljava tek nakon oslobođenja naše zemlje. Ovdje va-

lja naglasiti da »Hrvatski sokol« spada u napredne organizacije koja okuplja sve domaće rodoljube, bez obzira na narodnost i vjersku pripadnost i da ima velike zasluge za buđenje nacionalne svijesti stanovništva ovih krajeva.

Nećemo se dalje baviti ispitivanjem političkih i društvenih prilika u našem užem podravskom dijelu Hrvatske, nego ćemo u nastavku zapisati sve one sportske organizacije za koje postoje pronađeni vjerodostojni podaci o počecima njihova rada. Međutim, pri ocjeni početaka rada, treba biti posebno oprezan, jer bi bilo pogrešno prve aktivnosti pojedinih organizacija povezivati isključivo s datumom, kad su nadležne vlasti ta pravila odobraval. Za vjerovati je da je većina organizacija koje ćemo spomenuti, djelovala i ranije u odnosu na datum naznačen za podnošenje ili odobrenje pravila i to iz jednostavnog razloga, što je uz molbu za odobrenje rada trebalo imati ispunjen uvjet da društvo za sastanke i svoju djelatnost ima osigurane prostorije. Isto tako treba znati da su mnoga pravila vraćana podnoscima i po nekoliko puta, ponekad i s namjerom da se utječe na sastav uprave i sadržaj rada. U takvim slučajevima procedura registracije, odnosno potvrde pravila, trajala je po nekoliko mjeseci, pa čak i godina.

Koprivnicu, svakako, trebamo ubrojiti među gradove gdje je organizirana sportska aktivnost počela vrlo rano. Zahvaljujući činjenici da su mnogi Koprivničani odlazili na studije u Zagreb, Beč, Prag i druge gradove bivše Austro-Ugarske monarhije pa i dalje, svaki ljetni školski praznici bili su prilika da studenti predstave svojim sugrađanima ono što su tokom godine vidjeli u gradovima i zemljama gdje su se školovali. Pod kraj prošlog stoljeća, streljaštvo i jahanje su u Koprivnici vrlo popularni, pa se osjeća potreba za širim, organiziranim i kontinuiranim radom u sportu.

Ako idemo kronologijom događaja, doznat ćemo da je 1891. godine u Koprivnici osnovan »Podravski sokol«. U jednom izvještaju iz 1894. godine piše da koprivnički »Podravski sokol« postoji samo na papiru, a tri godine kasnije konstatira se da je ovo društvo propalo. Jedan drugi izvještaj govori da je u Koprivnici 1892. godine osnovano Gombalačko društvo koje je nakon dvije godine prestalo s radom. Međutim, ovdje se vjerojatno radi o istom društvu koje jedan autor stavlja u 1891. godinu, a drugi u 1892. godinu.

U 1897. godini dolazi do osnivanja »Podravčkog kluba biciklista« u Koprivnici. Ovim klubom upravlja predsjednik Ignac Gross (Ignaz Cross), tajnik-poslovođa Viktor Eisenstein, blagajnik Edmud Fuks, predvođač Josip Kartis i još trojica odbornika. Pravila su poslana na odobrenje 1. kolovoza 1897. godine, a odobrena su jednu godinu kasnije, odnosno 8. kolovoza 1898. godine pod brojem 51470.

Nogometnu igru građani Koprivnice upoznaju među prvima u Hrvatskoj. Već 1906. godine osnovan je Hrvatski športski klub »Koprivnica«, a pet godina kasnije, odnosno 1911. godine i Hrvatski športski klub »Slaven«.

Isto, 1906. godine u Koprivnici se čine novi naponi da se obnovi raniji »Podravski sokol«, odnosno Gombalačko društvo, pa 4. srpnja 1906. godine dolazi do osnivanja »Hrvatskog sokola« na čelu sa starješinom dr. Milivojem Jovanda, podstarješinom dr. Edom Dorčićem i tajnikom Tomom Dolencem. U rukom pisanoj molbi od 5. kolovoza 1906. godine, kaže se da je svrha osnivanja društva »gojenje i promicanje tjelovježbe i društvenosti«. Pravila su odobrena samo za mjesec dana, tj. 16. rujna 1906. godine pod brojem 47370. U ovom društvu odmah nakon odobrenja pravila, osnovan je ženski i zdravstveni (rekreacijski) odjel, a 1913. godine zaključeno je da se osnuje ferijalni gimnastički tečaj za djecu pučkih škola.

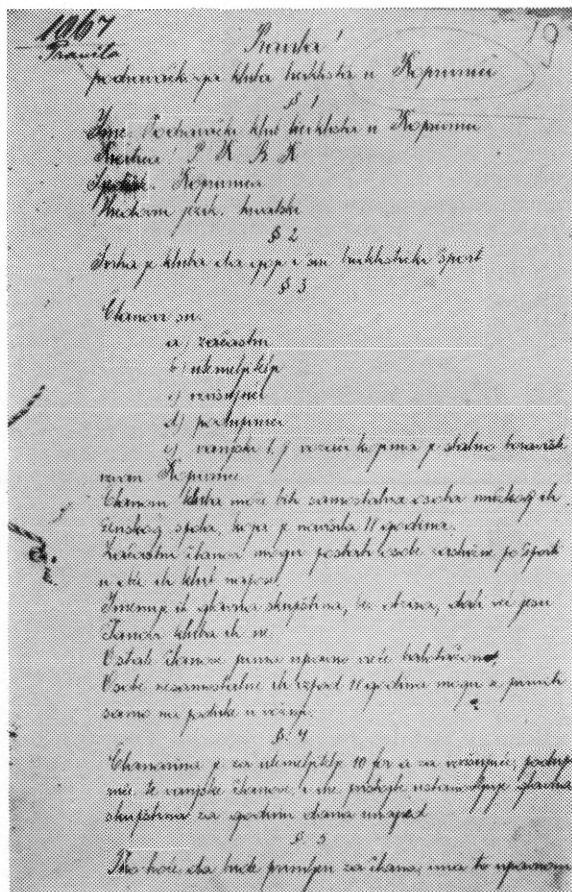
U Virovitici društvo »Hrvatski sokol« osnovano je 18. ožujka 1906. godine, a 26. siječnja 1907. održana je u dvorani vrlo uspješna javna vježba. Posebno uspješna javna vježba održana je 8. rujna 1909. godine. Bila je to peta javna vježba ovog društva. Iz rukom pisanih pravila koja su poslana na odobrenje, doznaje se da je društveni starješina dr. Oton Gavrančić, podstarješina Ivan Dolenc, tajnik Ivan Vukušić i blagajnik Pavao Riesel. Pravila su odobrena 9. lipnja 1906. godine pod brojem 31272. Prvi nogometni klub u Virovitici osnovan je 1908. godine, ali je djelovao vrlo kratko vrijeme.

»Hrvatski sokol« u Pitomači počeo je djelovati 1906. godine, što se vidi u popisu društava Hrvatskog sokolskog saveza u Zagrebu, te jednog kasnijeg izvještaja koji kaže da su pitomački građani 28. srpnja 1906. godine prvi puta razgovarali o sokolu.

Kao i sva ostala sokolska društva, tako i u ovom u Pitomači piše u pravilima da mu je svrha gojenje i promicanje tjelovježbe i društvenosti. Starješina društva Gabarić i tajnik Fürst poslali su pravila na odobrenje 7. kolovoza 1907. godine, a potvrdu su dobili 26. listopada 1907. godine pod brojem 61118.

O »Hrvatskom sokolu« u Đurđevcu, prvi put doznajemo 8. kolovoza 1907. godine u jednom izvještaju koji govori da će se društvo tek osnovati. Predsjednik društva dr. Harazin šalje na odobrenje društvena pravila 11. listopada 1908. godine, a odobrenje za rad dobiva 12. prosinca 1908. godine pod brojem 65684.

U Virju 1908. godine dolazi do osnivanja Hrvatskog nogometnog kluba »Podravac« kojeg osnivaju Milan Štajdl, Josip Kucel, Avirović,

Prva stranica rukom pisanih pravila Podravčkog kluba biciklista u Koprivnici iz 1897. godine

Ivica Šignjar i drugi. Ovaj klub bio je, uglavnom, klub učenika i studenata, te je pretežno djelovao kao ferijalni, a ubrajao se među najkvalitetnije u sjevernoj Hrvatskoj.

Vladoje Ivakić, mladi učitelj koji iz Babine Grede dolazi u Terezovac, odmah po dolasku počinje raditi na osnivanju sokolskog društva u Suhopolju. Osnivačka skupština, sazvana za 11. studenoga 1908. godine, izabire za prvog starješinu dr. Adolfa Schlesingera, za zamjenika starješine Martina Kasumovića, tajnika Mirka Aranjoša, blagajnika Stjepana Mesića i odbornike Matiju Cindrića, Pavla Fišera, Vladoju Ivakića, Ivana Sprema, Zigu Zlatara i za vođu i učitelja Stjepana Mesića. U pravilima piše da je svrha društva duševni, a ne samo tjelesni odgoj članova. Molba za odobrenje pravila podnesena je 25. listopada 1908. godine, a pravila su odobrenja 16. siječnja 1909. godine pod brojem 2306.

Za društvo »Hrvatskih sokola« u Bregima doznajemo 1912. godine, kada su njegovi članovi nastupili na javnoj vježbi u Ivanić gradu. Članovi su vježbali ljeti na otvorenom, a zimi u zgradi općine. Pravila su poslana na odobrenje 1913. godine i odmah su potvrđena.

Kao što je uvodno spomenuto, u ovom napisu govori se samo o sportskim organizacijama za koje su pronađeni vjerodostojni i pisani dokumenti i pravila. Spomenuti brojevi odobrenja pravila pojedinih društava odnose se na Kraljevsku hrvatsko-slavonsku-dalmatinsku zemaljsku vladu — Odjel za unutrašnje poslove, koja je jedina u to vrijeme bila nadležna da odobrava rad društvenih organizacija. Zbog toga ovaj napis treba smatrati kao prilog sportskoj povijesti, a ne gotovu povijest ovog kraja, koju novim podacima treba stalno nadopunjavati. Jer povijest, naša prošlost, nikada nije potpuno, ni dovoljno ispitana i osvijetljena.

IZVORI

- »Gimnastika«, godine 1894. do 1897.
- »Sport« glasilo za sve sportske struke, godina 1897.
- »Sokol« časopis za promicanje tjelovježbe, godine 1906—1907.
- »Hrvatski sokol«, časopis za promicanje tjelovježbe, godine 1908—1914.
- »Nogomet 1908—1955« Bjelovarskog nogometnog podsaveza, Bjelovar 1955.
- »Povijest sporta« Zagreb, brojevi 1, 4, 10, 11, 13, 16, 26, 36 i 41. godine 1970. do 1979.

Faksimil zadnje stranice Pravila Podravačkog kluba biciklista u Koprivnici iz 1898. godine

